

JÖNKÖPING UNIVERSITY

*School of Education and
Communication*

Inåtvänd i en utåtriktad verksamhet

En kvalitativ studie om lärare i fritidshems förhållningssätt
gentemot introverta och extraverta elever

KURS: Examensarbete för grundlärare fritidshem, 15 hp

PROGRAM: Grundlärarprogrammet med inriktning mot arbete i fritidshem

FÖRFATTARE: Louise Karlsson & Sofia Törneblad

HANDLEDARE: Ann Ludvigsson

EXAMINATOR: Torulf Karlsson

TERMIN: VT-18

SAMMANFATTNING

Louise Karlsson, Sofia Törnebladh

inåtvänd i en utåtriktad verksamhet

En studie om lärare i fritidshems förhållningssätt gentemot introverta och extraverta elever

Introverted in an extraverted educational environment

A study on Leisure-Time Center's teachers attitude toward introverted and extraverted students

Antal sidor: 26

Syftet med studien är att undersöka hur lärare i fritidshem förhåller sig till de elever de menar har en introvert respektive extravert personlighet. De forskningsfrågor vi utgått ifrån är: hur definierar lärare i fritidshem en introvert respektive en extravert personlighet? hur förhåller sig lärare i fritidshem till introverta respektive extraverta elever?

Studien utgår från ett relationellt perspektiv och använder en kvalitativ metod. I studien ingår sju lärare i fritidshem, från två olika skolor och datainsamlingsverktyget som använts är fokusgruppsintervjuer.

Studiens resultat redovisar fyra övergripande teman; *föreställningar och antagande, förhållningssätt, förväntningar* samt *normer*. Det förhållningssätt lärare i fritidshem har grundar sig i, enligt dem, att möta elever för vilka de är. Det grundar sig även på relationer, grupporienterat synsätt och normer. Det framkommer även att extraverta personlighetsdrag i många sammanhang beskrivs som mer eftersträvansvärda.

Nyckelord: Introvert, Extravert, Förhållningssätt, Fritidshem, Relationer

Postadress
Högskolan för Lärande
Kommunikation (HLK)
Box 1026
551 11 JÖNKÖPING

Gatuadress Telefon Fax
Gjuterigatan 5 036 – 101000 036162585 och

Innehållsförteckning

Inledning	1
Bakgrund	3
Förhållningssätt i fritidshemmet.....	3
Normer och samhället	3
Introversion och extraversion	4
Styrdokument om förhållningssätt	5
Teoretisk utgångspunkt	6
Syfte	7
Metod	8
Datainsamlingsverktyg	8
Urval	8
Genomförande	9
Dataanalysmetod	10
Forskningsetiska överväganden	11
Trovärdighet	11
Resultat	13
Lärares föreställningar och antaganden	13
Förhållningssätt	15
Förväntningar	17
Normer	18
Samanfattning av resultat	19
Diskussion	20
Diskussion kopplat till bakgrund	20
Metoddiskussion	23
Slutsatser	24
Referenser	25
Bilagor	1
Bilaga 1: Missivbrev	1
Bilaga 2: Mall för fokusgruppsdiskussioner	2

Inledning

Hur ser lärares förhållningssätt till introverta och extraverta elever ut i fritidshemmet? och vilken betydelse har samhällets förväntningar och normer för lärare i fritidshems förhållningssätt? I många delar av samhället används olika typer av personlighetstest, de används som ett roligt tidsfördriv i fikaummet och som ett spännande sätt att diskutera olika personligheter vänner emellan. Dessa test förekommer även numera som rekryteringsverktyg hos företag. Vanligt förekommande är de tester där man får resultatet presenterat i en färg, röd, gul, grön eller blå. Dessa tester har i syfte att kunna visa på framträdande personlighetsdrag hos individer (Erikson, 2014). Kanske kan anledningen till att dessa tester blir alltmer populära vara att människor har ett behov av att hitta sin personliga egenart och därmed hitta ett sätt att hantera sina upplevelser i och tankar om livet. Introverta och extraverta personlighetsdrag är framträdande i dessa tester men benämns inte med de begreppen.

Denna studie vilar på forskning kring personlighetstyperna extravert och introvert och hur dessa personlighetstyper kan inverka på hur vi förhåller oss till omgivningen. Vårt samhälle bygger på en extravert norm (Cain, 2012) där arbetsgivare ofta efterlyser personer som är utåtriktade, flexibla, sociala och trivs i större grupper, det ses också som eftersträvansvärt att vara positiv, anpassningsbar och att kunna ta för sig. Dessa egenskaper faller in under den extraverta personlighetstypen, motsatsen till den introverta. Men vad händer med de andra egenskaperna, noggrann, inåtvänd, viljan att vara ensam samt behovet av avskildhet i dagens samhälle? Var hittar dessa elever, och i förlängningen vuxna, sin plats?

Intresset för denna studie har funnits länge hos oss då vi båda funderat över, och reagerat på, hur vi upplever fritidshemmet som en miljö där en extravert personlighetstyp premieras och därför lättare anpassar sig efter vardagen på fritidshemmet. I många situationer uppmanas barn att leka tillsammans, de förväntas att tala högt inför varandra, hålla varandras händer och delta i olika gruppaktiviteter. Elever uppmanas om de är flexibla och har lätt för att bjuda in andra elever i sin pågående lek eller aktivitet. Lika ofta upplever vi ett ifrågasättande av elever som vill vara för sig själva.

Denna studie bygger på empiri från två grupper av fritidslärare och deras diskussioner kring hur man förhåller sig till introverta elever i arbetet på fritidshemmet. Det känns relevant att lyfta att vi själva spenderat mycket tid på att analysera och diskutera skilda personlighetsdrag kopplat till den introverta och den extraverta läggningen. Vi har i ett delat intresse för detta ämne ökat förståelsen för varandras skilda personligheter och därigenom även insett vikten av att låta alla individer få vara precis så som de är utan påtryckningar från omgivningen. Att vi värdesatt varandras personligheter, och vad som inkluderas i dem, har gett oss bättre förståelse för varandras handlingar och sätt att tänka i olika situationer. En stark, ömsesidig vänskap är resultatet av detta.

Att undervisningen ska bedrivas på så sätt att eleverna ska förberedas för att aktivt kunna delta i samhället är något som står i skolans läroplan (Skolverket, 2017). Om lärare är medvetna om de introverta samt extraverta personlighetsdragens inverkan på barn, både som elev och individ, kan den kunskapen göra det lättare för dem att förbereda eleverna för att kunna delta i samhället utefter deras förutsättningar. Denna studie kan bidra med kunskap kring den extraverta normen och dess påverkan på lärares förhållningssätt gentemot elever på fritidshemmet.

Under tiden detta examensarbetet arbetades fram gick den världsberömda artisten Tim Bergling bort. Vi finner det relevant att lyfta detta då Tim själv i dokumentären *Avicii: True stories* (Tsikurishvili, 2017), som handlar om honom, genomgående visar på hur dåligt han mår i den miljö han lever. Han uttrycker även vid ett tillfälle ”Jag har hela tiden känt att jag har varit dömd som inte är extravert, jag har känt mig så här att det är sämre att vara introvert”. Och avslutar med att säga att upptäckten kring sin egen person och introverta läggning gett honom en väg till hur han kan må bra. Tims bortgång har väckt intresset för frågan om den introverta individens välmående och hur viktigt det är att dessa människor inte pressas att leva upp till den extraverta normen. Här anser vi att lärare har möjlighet att påverka genom deras förhållningssätt gentemot olika elever. Vi hoppas att denna studie skall kunna öka förståelsen för vad den extraverta normen kan få för konsekvenser för de introverta eleverna på fritidshemmet.

Bakgrund

I det här kapitlet tas tidigare forskning upp om förhållningssätt i fritidshemmet och normer i samhället. Därefter följer forskning kring extraversion och introversion. Här kommer även lyftas vad som står i skolans styrdokument med fokus på förhållningssätt och vad de kan grunda sig på riktade mot studiens syfte och slutligen den teoretiska utgångspunkt vi utgått ifrån i studien.

Förhållningssätt i fritidshemmet

Hjalmarsson (2009) har studerat hur fritidspedagoger skattar sitt yrkeskunnande. I studien kommer hon fram till att fritidspedagoger tycks ha som sin huvudsakliga uppgift att arbeta med social utveckling och att grupprelationer står i fokus när man lyfter fritidshemsverksamheten. Detta överensstämmer med vad Dahl (2014) lyfter i sin doktorsavhandling där hon skriver

Bland fritidspedagoger skattas social kompetens högst och arbete med att skapa positiva relationer, grupp känsla och trygghet lyfts fram. Fritidspedagogerna väljer att framhålla det relationella arbetet som deras professionella område. (Dahl, 2014 s. 24)

Att relationer är viktigt i fritidshemsverksamheten lyfter även Aspelin och Persson (2011) då de skriver om att allt pedagogiskt arbete grundar sig i relationer. Förhållningssättet gentemot eleverna är inte något som är beständigt utan måste hela tiden underhållas, och därför förändras, genom relationer (Dahl, 2014).

Normer och samhället

Enligt svenska akademiens ordbok är definitionen av ordet norm; ”*mönster vartefter man i sitt handlande rättar sig*” (Svenska Akademiens Ordbok, 1947). Norm som begrepp blir intressant för studien då de rådande normerna på fritidshemmet i stor utsträckning påverkar det förhållningssätt som råder på fritidshemmet. Överallt där människor lever och verkar skapas normer som ett led i att försöka hitta struktur och göra världen begriplig för både gruppen och individen. Normer blir därför ofrånkomliga för att ett samhälle skall fungera (Martinsson & Reimers, 2014). Normer kan ses som ett ramverk vi är beroende av för att kunna förhålla oss till omgivningen och varandra. Detta gäller alla instanser i samhället och därmed även skolan som blir en spegling av hur samhället ser ut, så har det varit i alla tider, det betyder att det som influerar samhället idag även påverkar skolan som verksamhet och hur en elev förväntas vara. Föreställningar som är förankrade i samhället skapar normer som i sin tur skapar en konstruktion för, och förväntningar på, hur eleven skall vara. Eleven anpassar sig efter den rådande normen och därmed skapas en rekonstruktion av eleven som elev i skolan utefter samhällets föreställningar (Elmeroth, 2012). Exempelvis kan man se på skillnaden i dagens skola jämfört med för ungefär 50 år sedan, då elever idag förväntas kunna diskutera med, och ifrågasätta, både sina klasskamrater och lärare, något som tidigare hade setts som ouppfostrat och förmodligen även bestraffats (Martinsson & Reimers, 2014).

För att förstå varför man som elev idag förväntas vara ifrågasättande, mångsidig samt ha hög kommunikativ förmåga kan man med fördel se på världens utveckling i den postmoderna tid vi lever i. Globaliseringen präglas av snabba förändringar och en tätt sammanlänkad värld. I en sådan värld krävs flexibilitet och den sociala kompetensen samt den sociala sammanhållningen blir alltmer framstående i frågan om anställningsbarhet. Olika organisationer däribland OECD och EU har under en längre tid arbetat för att genom det entreprenöriella inslagen i skolan stärka länders konkurrenskraft i den globala kunskapsekonomin (Frejes & Dahlstedt, 2018). Detta kan fungera som en garant för att ländernas samhällsmedborgare skall fungera inom arbetsmarknaden och kunna uppfylla sin personliga potential, ta aktiv plats i samhället och därmed bidra till EU:s och de enskilda ländernas ekonomiska tillväxt på ett optimalt sätt. Man kan se att de normer som präglar skolan idag, och som påverkar enskilda elever, kommer från ett större sammanhang, ett nationellt, internationellt makroperspektiv där politiska tankar om vad som är goda medborgare på ett sätt blir avgörande för normer inom skolans värld.

Att ha företagaranda är samma sak som att vara entreprenöriell och entreprenöriellt lärande är något som växer sig stort i skolorna idag (Fejes & Dahlstedt, 2018). Lelinge och Widén (2014) förklarar skillnaden mellan "snäv" och "bred" entreprenörskap där den snäva förståelsen är relaterad till företagande och ekonomi och den breda innefattar personliga kompetenser och kvaliteter. Det är den breda förståelsen av entreprenörskap som bör beaktas i utbildningssammanhang där några av de förmågor entreprenöriellt lärande innefattar är kreativitet, beslutsfattande, ansvar och utvecklande av idéer (Leffler, 2006).

Introversion och extraversion

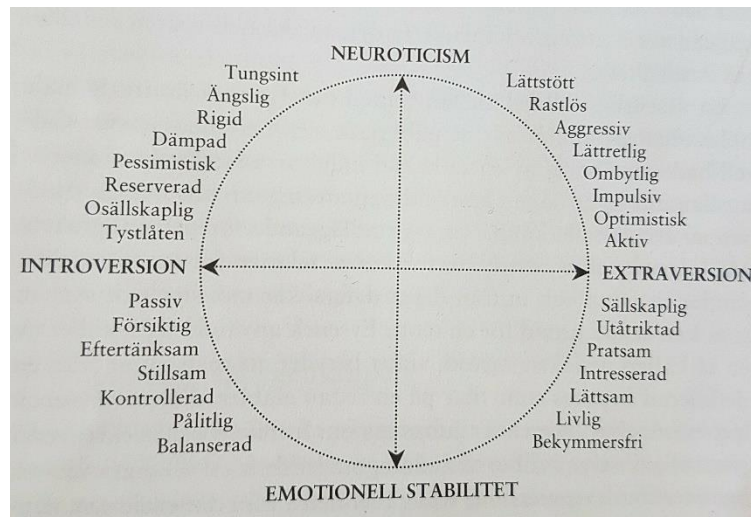
Begreppen introvert och extravert härstammar från psykiatern Carl Gustav Jung (1875-1961). Enligt Jung har varje individ mer eller mindre av både introverta och extraverta personlighetsegenskaper men någon av dessa är mer framträdande än den andra (Jung, 1921/1971).

En av de största skillnaderna mellan extraverta och introverta individer är hur de hanterar stimuli i sitt erhållande av energi (Cain, 2012). En introvert individ samlar energi från inre stimuli, egna tankar, som inte innebär social interaktion medan en extravert individ samlar energi från yttre stimuli så som samtal med andra människor. Det skiljer sig även i hur mycket stimuli de olika individerna föredrar. Extraverta individer föredrar ofta mer stimulans än vad introverta gör (Eysenck, 1994).

Jung (1921/1971) skriver om vad som kan ske när en biogen personlighet agerar i motsatt till sin karaktär. Exempelvis om man befinner sig i ett sammanhang där normens förväntningar inte stämmer överens med vem du egentligen är och du istället applicerar ett konstgjort beteende. Han menar att denna typ av kompromisser med ens personlighet kan leda till ett motverkande av välmående som i sin tur leder till stress och uttröttnings (1921/1971). Att agera motsatt till sin karaktär är dock inget okänt fenomen, enligt Jung, då vi omedvetet försöker kompensera våran, exempelvis introverta, personlighet då vi genom naturliga anlag strävar efter equilibrium, jämvikt.

Under senare delen av 1900-talet utvecklade psykologen Hans Jürgen Eysenck (1916-1997) en faktormodell där han identifierar olika personlighetsegenskaper. Eysenck tog intryck av Jungs

tes om extraverta och introverta personlighetstyper vid utformandet av hans trefaktorsmodell. Denna modell utgjordes från början av två egenskapsdimensioner som stod i motpol till varandra. Dessa var ytterligheterna extraversion – introversion och neuroticism – emotionell stabilitet. Trefaktorsmodellen var inte etablerad förrän Eysenck la till ytterligare en dimension: psykoticism (Eysenck & Eysenck, 1985). Precis som Jung menade står alltså en individ någonstans på detta kontinuum som spänner mellan egenskapsdimensionerna och platsen förklarar mer eller mindre individens personlighet.

Figur 1. Eysencks tvådimensionella framställning av två grundläggande personlighetsegenskaper extraversion-introversion och neuroticism-emotionell stabilitet (Eysenck & Eysenck, 1985).

Om vi tittar närmre på ytterligheterna i den extraverta – introverta dimensionen finner vi till exempel utåtriktad, livlig, impulsiv och pratsam som extraverta egenskaper och till exempel reserverad, passiv, balanserad och stillsam som introverta egenskaper. Enligt en studie där man låtit respondenter värdera olika adjektiver som positiva eller negativa visar resultatet att de adjektiver som associeras med extraversion i större utsträckning, än de som associeras med introversion, värderas som positiva. Denna studie visar alltså på att personlighetsdrag som förknippas med extraversion föredras framför introverta personlighetsdrag (Åslund, 2016). En annan studie som fokuserat på personlighetsdrag i olika typer av relationer stärker detta då studiens resultat visar att extraversion är ett av de högst värderade personlighetsdragen i alla relationer (Cottrell, Li & Neuberg, 2007).

Styrdokument om förhållningssätt

I skolans styrdokument framgår att skolans uppdrag är att genom lärande förbereda eleverna för att leva och verka i vårt samhälle. Skolan ska även genom att stimulera vissa förmågor hos eleverna som exempelvis kreativitet, nyfikenhet samt vilja till att pröva egna idéer och lösa problem, bidra till att elevernas förhållningssätt utvecklas på ett sätt som främjar entreprenörskap. I kapitel fyra, vilket är kapitlet om fritidshemmet i läroplanen, står det bland annat att undervisning i fritidshemmet i högre grad skall vara grupporienterad (Skolverket,

2017). Den sociala biten är framträdande och något som då blir en naturlig del i fritidshemsverksamheten. Att alla elever är olika och fungerar på olika sätt lyfts fram då det står att undervisningen ska ta tillvara olikheter och mångfald och på så sätt ge eleverna möjlighet att fördjupa sin förståelse för olika sätt att tänka och vara. Enligt Skolverket behöver det arbetas med olikheter, i fritidshemmet, för att tydliggöra vilka konsekvenser dessa olikheter kan få i verksamheten och livet i stort. För att ge eleverna möjlighet att fördjupa sin förståelse för varandra krävs att lärare är medvetna om även de normbrytande personlighetsdrag som finns. Att behandla normer och regler som påverkar elevernas vardag ska vara en del i fritidshemmets undervisning (Skolverket, 2017).

Även skollagen (2010:800), lyfter vikten av att utgå från elevens behov och att en helhetssyn på eleven ska finnas. Där framgår också att sociala samspel och allsidiga kontakter är något som ska främjas. För att få en helhetssyn över en elevs situation kan dennes personlighetstyp vara väsentlig för att i bästa möjliga mån kunna utgå från individens behov, och därmed följa lagen.

Teoretisk utgångspunkt

För att söka förståelse för hur lärare i fritidshem förhåller sig till elever med introverta respektive extraverta personligheter har studien utgått från ett relationellt perspektiv med utgångspunkt i Meads (1863-1931) teori om människans intersubjektivitet. Mead (1976) menar att det som sker mellan individer är betydelsefullt för hur de bildar sig ett jag. För att utveckla jaget påverkas vi både av andra individers attityder gentemot oss men även sociala konstruktioner och normer som finns etablerade i gruppen vi befinner oss i (Mead, 1976). Ahlberg (2009) skriver att genom det relationella perspektivet ses individen i relation till andra individer. Det handlar om att varje individ måste förstås i relation till det sociala sammanhang den befinner sig i (von Wright, 2002). Inom detta perspektiv riktas även fokus mot att det inte är svårigheter hos eleven som måste åtgärdas utan snarare att miljön eleven befinner sig i måste ändras (Ahlberg, 2009).

Utgår vi från ett relationellt perspektiv, när vi tittar på en situation i fritidshemmet där omgivningen inte är optimalt anpassad, skulle det kunna vara så att de elever med en introvert personlighet inte kan tillgodose rekreation på grund av att miljö och omgivning inte är utformad så att detta är möjligt. Dessa elever kan exempelvis ha större behov av att kunna gå undan och vara i fred. Med små lokaler och stora grupper blir detta en utmaning.

En annan tanke är att lärare i fritidshems förhållningssätt gentemot eleverna inte endast grundar sig på yrkeskompetens och erfarenhet utan även till stor del av vilken relation läraren har till varje elev. Genom relationer förstår vi varandra och även oss själva. Detta blir alltså grunden till hur vi handlar i olika situationer.

Eftersom vi är intresserade av lärares förhållningssätt gentemot eleverna kan det relationella perspektivet vara till hjälp för att kunna fokusera på hur lärarna beskriver att de förhåller sig gentemot eleverna olika beroende på deras olika personligheter. Även hur lärarna beskriver att de förhåller sig gentemot eleverna olika beroende på hur verksamhet, normer och konstruktioner påverkar kan med fördel ses på genom detta perspektiv.

Syfte

Syftet med studien är att undersöka hur lärare i fritidshem förhåller sig till de elever som de menar har en introvert respektive extravert personlighet.

- Hur definierar lärare i fritidshem en introvert respektive en extravert personlighet?
- Hur förhåller sig lärare i fritidshem till, vad de definierar som, introverta respektive extraverta elever?

Metod

Eftersom studien fokuserar på hur lärare uttrycker att de förhåller sig till elever har kvalitativ metod valts. Anledningen till detta är att vi ville komma åt mer mjuka data så som exempelvis intuitioner, uppfattningar och upplevelser vilka kan vara svåra att förnimma direkt genom en kvantitativ metod (Ahrne & Svensson, 2015). Enligt Bryman (2011) används kvalitativ metod då forskaren är mer inriktad på att studera ord än på att studera siffror och mängd.

Datainsamlingsverktyg

Studien baseras på fokusgruppsdiskussioner, detta är en intervjumetod där en mindre grupp tillsammans med en moderator för ett samtal kring ämnen som är relevanta för studiens syfte. Moderatoren fungerar som ledare i samtalet och startar diskussioner genom antaganden, stimulimaterial och/eller frågor. Fokus ligger sedan på den diskussion som uppstår mellan deltagarna (Bryman, 2011). Moderatoren har en perifer roll i själva diskussionen och kommer inte med egna åsikter.

Fokusgruppsintervjuer till skillnad från gruppintervjuer skapar en gruppinteraktion som värderas högt inom denna metod. Interaktion mellan människor skapar förutsättningar för att olika perspektiv och förståelser kommer fram. En grundläggande förutsättning för lyckade fokusgruppsintervjuer är att deltagarna med egna ord kan utmana och svara varandra i en diskussion (Bryman, 2011). I fokusgruppsamtalen har fokus riktats mot hur deltagarna diskuterar våra frågeställningar med varandra för att se hur de reagerar på varandras åsikter men även för att få en mer ärlig bild av vad deltagarna säger att de gör och inte bara vad de borde göra.

Fokusgruppsdiskussioner lämpar sig bäst för studien då syftet främst är att fånga upp respondenternas tankar och uppfattningar om deras förhållningssätt i bemötandet av elever med normbrytande beteende i fritidshemmet. I en diskussion skapas goda förutsättningar för att få en autentisk bild av hur målgruppen verkligen tänker och talar med varandra. Eftersom denna studie syftar till att studera en verksamhet där kollegialt samspel är av stor vikt blir metoden relevant. Att vara en del av en diskussion istället för en traditionell intervjusituation ger en mer naturlig miljö (Dahlin-Ivanoff, 2015). Fördelen med att skapa en mer naturlig miljö är att deltagarna kan bli mer avslappnade och pressen på individen att besvara en fråga blir inte densamma som i en intervjusituation.

Vilket språkbruk och hur respondenterna formulerar sig är relevant för hur datan tolkas i denna studie. Därför använde vi, med fördel, inspelning som dokumentationsverktyg då språkliga nyanser kan gå förlorade om man förlitar sig på endast anteckningar (Bryman, 2011).

Urval

Deltagarna bestod av sju lärare i fritidshem, alla med en högskoleutbildning inriktad mot arbete i fritidshem. Den ena gruppen, med fyra deltagare, bestod av lärare från olika fritidshem på skolan, de arbetar alltså inte tillsammans i barngrupp. Den andra gruppen bestod av tre lärare som arbetat tillsammans under flera år. Alla deltagare har också minst fem års erfarenhet som

verksamma lärare inom fritidshem, de flesta betydligt längre, upp till 25 år. Att många av deltagarna har lång erfarenhet av att arbeta på fritidshem ger deltagarna en stor erfarenhetsbank att ta från när de diskuterar och relaterar våra frågor till den dagliga verksamheten. Deltagarna besitter alltså kunskap och praktisk erfarenhet som är utav intresse för studien.

Våra fokusgrupper bestod av fyra respektive tre deltagare och att vara relativt få deltagare i diskussionen kan vara bra då det enligt Ahrne och Svensson (2015) annars kan bli svårt att, i inspelningarna, höra vilken respondent som sagt vad. Samtidigt passar detta bra då vi vill att alla ska få känna sig delaktiga och kunna ta plats i diskussionen.

Att ha en personlig relation till de valda deltagarna kan bli problematiskt då det kan göra att man undviker att lyfta vissa ämnen och även riskerar att lägga en värdering i personens uttalanden (Bryman, 2011). På den ena skolan valde vi därför medvetet att be en person, som vi båda känner, att inte medverka i intervjun.

För att hitta de individer som är rätt för studiens syfte behöver man först bestämma sig för en målgrupp, när man valt målgrupp fortsätter man utifrån den att välja vilka individer från den valda målgruppen som ska intervjuas då det är viktigt för studiens resultat att de som medverkar som informanter kan bidra med relevant information (Ahrne & Svensson, 2012).

Målgruppen i denna studie är utbildade lärare i fritidshem, för att få en bredd i materialet är deltagarna ifrån två olika skolor. Första skolan vi genomförde fokusgruppsdiskussioner på ligger centralt i en större stad i Sverige, en stadsskola där de flesta eleverna kommer från centrala delarna och den andra skolan ligger i ett mindre samhälle utanför staden.

Genomförande

Under tiden litteraturen bearbetades drogs paralleller mellan den och fritidshemsverksamheten och syftet började även utformas. Skolorna där fokusgruppsdiskussionerna skulle genomföras kontaktades. I första planeringen var tanken att genomföra alla fokusgrupper på samma skola men på grund av att det var svårt för fritidslärarna att hitta tid att sitta ner tillsammans med oss gjordes endast en grupp på den första skolan. Detta blev i slutändan bra för studien då materialet samlades in från två ganska olika grupper med lärare vilket var intressant för bredden i de diskussioner som uppstod.

Deltagarna informerades om de forskningsetiska aspekterna och fick muntligt instämna till att delta i studien. Information kring detta lämnades också till deltagarna i form av ett missivbrev (se bilaga 1).

Fokusgruppsintervjuerna genomfördes på samma sätt på båda skolorna, med utgång i en sammanställning av diskussionsfrågor (se bilaga 2) vilken den som ledde diskussionen hade som stöd. Det betonades att det var önskvärt att deltagarna i stor utsträckning skulle prata till varandra i diskussionsform. Moderatören höll därför en låg profil och styrde bara samtalet för att byta ämne eller vid något tillfälle flytta tillbaka fokus till frågeställningen. Innan fokusgruppsdiskussionerna genomfördes hade deltagarna inte fått någon information kring vilka frågor som skulle lyftas. Resultatet hade kanske blivit annorlunda om de fått det då studiens ämne är relativt okänt. Däremot gav det studien en intressant vinkel där vi fick se deltagarnas egna definition och tolkning av begreppen introvert och extravert.

Den som inte ledde samtalet satt lite avsidet och förde anteckningar, för att kunna komplettera inspelningarna. Även moderatorn förde anteckningar om någon fundering uppstod under diskussionens gång.

Fokusgrupperna utfördes på respektive skola i de lokaler där fritidsverksamhet annars bedrivs. Båda diskussionerna tog strax över 30 minuter att genomföra.

Det är viktigt att ha en inspelningsutrustning av god kvalitet för att denna ska kunna fånga upp även svaga röster samt ge en tydlig ljudbild då man behöver kunna skilja på personer som exempelvis talar i munnen på varandra (Bryman, 2011). Därför användes en diktafon under fokusgruppsintervjuerna. Något som fungerade mycket bra också under transkriberingen för att det då lätt går att spola, pausa och använda sig av funktioner som att sakta ner hastigheten för att underlätta transkriberingen.

Dataanalysmetod

För att analysera materialet som samlats in under fokusgruppsdiskussionerna transkriberades först inspelningarna, detta för att lättare få en överblick av materialet.

Transkriberingarna utfördes kort efter att gruppdiskussionerna genomförts, då det underlättar förståelsen av utsagorna eftersom det då blir lättare att minnas vad som sagts. För att sedan bearbeta datan läste vi igenom transkriberingarna, flera gånger, både enskilt men även tillsammans för att kunna diskutera vad vi läst och tolkat. För att kunna bearbeta materialet så noggrant som möjligt användes färgpennor. Utifrån studiens syfte och frågeställningar markerades intressanta och återkommande uttalanden i materialet. Med dessa markeringar formades fyra teman. Allt som kategoriserades under samma tema markerades i samma färg. Vissa stycken eller kortare utsagor fick ibland flera färger då dessa hade väsentlig innebörd i flera teman. När materialet var tematiserat klipptes det isär för att kunna sorteras in i teman. Detta gjordes även för att kunna hitta ofta förekommande uttalanden eller beskrivningar. För att underlätta för läsaren i resultatdelen las underkategorier till, detta för ge en tydligare struktur så väl för läsaren men även för oss i bearbetningen av materialet. De citat som skrivs fram i resultatet är de som ansågs mest relevanta för studiens syfte. Dessa citat är även representativa för studiens resultat i sin helhet.

Detta sätt som använts för att analysera datan kallas kodning eller öppen kodning, vilket innebär att man bryter ner, studerar och kategoriserar datan för att kunna hitta vanligt förekommande, och för syftet relevanta, teman. Teman är grupperingar av beskrivningar eller formuleringar som liknar varandra (Bryman, 2011). I början av resultatdelen presenteras deltagarnas definition av begreppen introvert och extravert, detta då dessa definitioner är viktiga för förståelsen av deltagarnas utsagor och förhållningssätt i resten av resultatet.

De teman vi kommit fram till är: *föreställningar*, *förhållningssätt*, *förväntningar* samt *normer*. För att förtydliga vad som kategoriserats under de olika temana förklaras det enligt följande. Med *föreställningar* menas det som deltagarna lägger fram som personliga övertygelser, ofta kopplat till de erfarenheter de har samt deras personliga preferenser. Dessa är kategoriserade efter föreställningar kopplade till introverta elever och föreställningar kopplade till extraverta elever. Med *förhållningssätt* menas det deltagarna säger om sitt förhållningssätt gentemot eleverna och verksamheten. Dessa är kategoriserade som relationer

och grupporienterat synsätt. Med *förväntningar* menas det som kan utläsas i materialet som påverkar verksamheten och eleverna i form av förväntningar, dessa är kategoriserade efter samhällets, föräldrars och lärares förväntningar. Med *normer* menas deltagarnas syn på den extraverta normen de menar går att hitta i samhället och i skolan.

Det är viktigt att vara uppmärksam på att detta sätt att bearbeta datan gör att man ibland plockar formuleringar ur sitt sammanhang vilket skulle kunna göra att man tappar den ursprungliga kontexten och att man förlorar delar av den sociala situationen i analysen (Bryman, 2011). Med detta som bakgrund var vi effektiva med dataanalysen och lät det inte vänta utan genomförde det så fort intervjuerna var genomförda. Materialet från ljudupptagningarna kompletteras därför med anteckningar som tagits under fokusgruppsintervjuerna. Detta är viktigt för att kunna få med den delen av samtalet som handlar om kroppsspråk, dynamik i gruppen eller annat som inte blir tydligt endast via inspelningen. Dessa anteckningar användes då temana diskuterades fram.

Forskningsetiska överväganden

I undersökningen för denna studie har vi förhållit oss till det grundläggande individskyddskravet. Syftet med detta krav är att skydda den enskilda människan och respekten för människovärdet vid forskning. Individskyddskravet består av informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Informationskravet innebär att de som deltar i undersökningen informeras om deras uppgift i studien. Detta innefattar information om att medverkan är frivillig och att de även har rätt att avbryta sin medverkan. Samtyckeskravet innebär att deltagarna gett de som utför studien sitt samtycke till att medverka och att deltagarna även är medvetna om att medverkan sker på deras villkor. Konfidentialitetskravet innebär att uppgifter om de som deltar i undersökningen lämnas i de som utför studiens förtroende och förvaras på sådant sätt att obehöriga inte kan komma åt dem. Nyttjandekravet innebär att de uppgifter som samlas in gällande personer som medverkar endast får användas i forskningssyfte (Vetenskapsrådet, 2002).

Dessa krav och hur vi tillgodosett dem förklaras i ett missivbrev (se bilaga 1) deltagarna fick ta del av, både muntligt och skriftligt, före fokusgruppsdiskussionerna. Efter att deltagarna mottagit denna information fick de muntligt ge sitt samtycke till medverkan.

Trovärdighet

För att styrka reliabiliteten i studien har vi tagit hänsyn till fyra komponenter som bör beaktas för att en studie ska bedömas trovärdig. Dessa är kongruens, precision, objektivitet och konstans (Troost, 2010). Med kongruens avses att mäta samma sak med frågor som är formulerade på liknande sätt, precision handlar om hur empirin registreras, objektivitet uppnås genom att olika intervjuare delar samma noteringar och med konstans avses att deltagarna, om de efter viss tid ändrat sig eller förändrat attityd, har rätt till svarsändring. Kongruensen tillgodosågs då exakt samma fokusgruppsintervjufrågor ställdes till båda grupperna. För att säkerställa precisionen användes en digital diktafon, för en så tydlig inspelning som möjligt. Objektiviteten säkerställdes då vi använde oss av samma tillvägagångssätt vid transkribering av empirin från

båda fokusgruppsintervjuerna. Vi båda förde även anteckningar vid sidan av inspelningarna som sedan jämfördes och diskuterades. Slutligen tillgodosågs konstansen genom att alla deltagare blev informerade om att de när som helst efter fokusgruppsintervjun kunde maila eller ringa oss med eventuella svarsändringar eller tillägg.

Kvaliteten stärks även genom att genomförandet skett noggrant, systematiskt och att varje del i genomförandet finns med och beskrivs tydligt i studien.

Resultat

I detta kapitel redovisas vad deltagarna i studien lyft fram i diskussionerna, med fokus på föreställningar och antaganden kring introverta respektive extraverta elever i fritidshemmet samt dessa personlighetsdrag i relation till den övriga verksamheten. Det deltagarna säger om sitt förhållningssätt gentemot eleverna och verksamheten samt deras syn på relationen mellan lärare och elev som beskrivs som en viktig del i arbetet läggs fram. Resultatet visar på en koppling mellan förhållningssättet lärarna i studien beskriver och förväntningar som finns närvarande runt elever och verksamhet. Förväntningarna synliggörs i diskussionerna både direkt beskrivna som förväntningar från föräldrar och samhälle men går också att tyda i deltagarnas utsagor där de själva uttrycker att de kan ha förväntningar på eleverna. Deltagarnas syn på normer i samhället och hur dessa kan ta sig uttryck i skolans verksamhet redogörs också för i detta kapitel.

Lärares föreställningar och antaganden

Deltagarnas definition av begreppen introvert och extravert.

När lärarna beskriver innebörden i att vara introvert förs egenskaper som handlar om att vara blyg, försiktig, inåtvänd och tyst på tal. De introverta personlighetsdragen värderar merparten av deltagarna i större utsträckning som negativa, dock framkommer det i diskussionerna vid ett par tillfällen, att det kanske inte borde vara så. I diskussionen kring extraverta personlighetsdrag för de fram egenskaper som handlar om att vara trygg, social, mogen och att ta mycket plats och höras. Ett beteende som ofta återkommer hos lärarna när de talar om att vara extravert är ett utåtagerande beteende. Trots det verkar extravert ses som ett mer eftersträvanvärt personlighetsdrag i relation till att vara introvert. Bland annat beskriver en deltagare det såhär.

Introvert har ju ingen positiv klang i vårt samhälle, det är ju något negativt känner jag lite. Att man använder det på ett sätt som att man inte riktigt passar in eller sådär är lite annorlunda

Introverta elever

De elever som kommer på tal i relation till begreppet introvert beskrivs genomgående som osäkra, försiktiga och blyga. Flera gånger pratar deltagarna, i båda fokusgrupperna, om försiktiga elever och att detta är något man jobbar för att hjälpa dem ur. Olika situationer som nämns är hur de eleverna behöver hjälp med att involveras i gruppen, att vara en del i diskussioner eller till att klara av gruppaktiviteter. I en fokusgrupp nämns upprepade gånger att dessa elever behöver pushas. Detta tycks vara en gemensam uppfattning. Det finns en föreställning om att dessa elever behöver få hjälp att bli mer öppna, sociala och ges verktyg för att ta för sig mer. Detta gäller också föreställningen om att alla vill vara en del av gemenskapen då flera deltagare lyfter att man vill hjälpa eleverna att engageras i pågående aktiviteter eller lekar. En deltagare påtalar att man ibland känner sig tjatig för att man vill att alla skall vara med och att det då ibland kan upplevas som ett misslyckande om någon väljer att vara ensam.

Båda diskussionerna lyfter hur de elever som tillskrivs introverta personlighetsdrag antas bli skrämde eller obekväma av de extraverta eleverna. Det finns också en delad föreställning

om att fritidshemmet är en påfrestande miljö att vistas i för många introverta elever och kanske en orsak till att de är inskrivna färre år. Två olika lärare uttrycker att:

Jag tänker just det där att det blir för långa dagar för många av de här eleverna. Det är så intensivt från det att dom kommer hit på morgonen tills dom ska gå hem. I skolan och på fritids att det liksom blir. En del är ju högekänsliga liksom.

En annan lärare uttrycker sig så här:

[...] Så är ju detta en mardrömsmiljö att vara i alltså, för det kostar på nåt enormt.

Det tycks finnas en gemensam föreställning om att egenskapen att kunna leka för sig själv och inte vara beroende av andra är positiv, detta tillskrivs den introverta personlighetstypen. Någon benämner även detta som en mogen egenskap. Detta beskrivs bland annat av en av lärarna såhär.

För en del är ju väldigt starka i sig själva och tycker om sitt eget sällskap och det är ju en otrolig fördel faktiskt.

Ett antagande som görs i båda gruppernas diskussioner är att den extraverta personlighetstypen tros vara dominerande bland eleverna på fritidshemmet. I den ena diskussionen läggs det fram som ett faktum medan det i den andra går att utläsa genom hur man pratar om det introverta som mer ovanligt.

Extraverta elever

Deltagarna pratar upprepade gånger om elever som upplevs som trygga och sociala och hänvisar då till de extraverta eleverna. De är överens om att elever som är extraverta tar mer kontakt med lärare men också att lärare kan ta hjälp av dessa elever. Deltagarna tycks ha en gemensam föreställning om att en elev med dessa egenskaper är mer självgående. De menar exempelvis att en ny elev kan placeras vid en extravert elevs bord för att denne antas ha den sociala kompetens som krävs för att ta emot den nya eleven. Det nämns också att dessa elever kan användas då de vill få någon annan elev mer involverad i gruppen. Exempelvis som att be den eleven att gå och fråga om någon, som verkar vara utanför, vill vara med i leken. Detta lyfts fram som mogna egenskaper, att kunna vara social och ta kontakt med vuxna. Eller att inte vara i sin bubbla utan ha koll på läget som en av deltagarna beskriver det nedan

Alltså dom här lite lättsamma utåtriktade dom är ofta, inte alltid, men ofta tycker jag dom är ganska socialt empatiska. Alltså dom är lite sådär att dom har koll på läget. Dom har koll på det runt omkring dom är inte i sin egen lilla bubbla liksom.

En annan deltagare säger

Dom är ju lätta att ta kontakt med och dom tar ju kanske också oftare en spontan kontakt med oss vuxna.

Att vara lättsam, utåtriktad och spontan upplever deltagarna som positiva egenskaper. Dessa egenskaper tillskrivs den extraverta personlighetstypen och detta stämmer överens med hur det i diskussionerna framkommit att den uppfattas som mer positiv.

I båda fokusgruppsdiskussionerna kommer deltagarna in på begreppet utåtagerande, då pratar de om elever som tar mycket plats och benämns som busar och som är lite stökiga. Detta framgår då diskussionen handlar om extraverta personlighetsdrag. Dessa elever beskrivs framförallt som tidskrävande då de tar mycket fokus. Begreppet utåtagerande används i mer negativa formuleringar kring elevers beteende.

Förhållningsätt

Relationer

Det framgår att samtliga deltagare, i studien, är överens om vikten av relationer. Här lyfts återkommande behovet av att ha en relation till eleverna, som grund för att kunna förhålla sig till deras skilda personligheter, som något nödvändigt. Återkommande begrepp inom temat är trygghet, välkomnande och att se eleverna. Båda diskussionsgrupperna lyfter vikten av att välkomna eleverna, gärna med ögonkontakt eller ett kortare samtal för att stärka relationen. Fördelar av en bra relation tros följaktligen bli att elevens förtroende ökar gentemot läraren och att de genom detta förtroende då vågar be om hjälp eller tala om ifall något hänt. Deltagarna är också överens om att det är lättare att hantera konflikter, eller andra situationer som uppstår runt en elev, om man känner eleven väl. Citatet nedan är ett svar på frågan om deltagarna kan ge något konkret exempel på hur man bemöter elever, och svaret sammanfattar vad samtliga deltagare instämt i under diskussionerna.

Det är svårt att säga nåt exempel för det är ju vår verksamhet, det är mötet med eleverna det är hela tiden. Särskilt vi som har dom äldre, det bygger ju på det, att man ska ha en relation med dom liksom. Och bemötande, och ett välkomnande.

Det nämns också vid flera tillfällen, i båda diskussionsgrupperna, att det är lättare att ha en relation med de äldre eleverna, exempel som ges på detta är för att man känt dessa elever längre men också för att det går att föra en bättre dialog med de äldre eleverna än med de yngre eleverna som man istället behöver sätta ramar för.

Grupporienterat synsätt

En av de diskussionsfrågor som lyfts är hur man förhåller sig som lärare till gruppaktiviteter och gruppindelningar. Runt detta diskuteras att man ofta eller nästan alltid förhåller sig till de elever som inte kan vara i samma grupp på grund av att det då uppstår konflikter. Här lyfts också resursfrågan i form av personaltäthet och tid i den aspekten att de måste lägga sin energi på de "utåtagerande" eleverna för att aktiviteten överhuvudtaget skall fungera vilket en deltagare menar kan få konsekvensen att de inte hinner tänka på de "tystare" eleverna. En annan beskriver det såhär

Så det är väl första prio, att det ska vara fungerande grupper där det inte blir bråk. Det är väl prio ett och då blir det väl mer att man fördelar det efter dom som inte fungerar så bra ihop och då kommer ju alla med på det på nåt vis.

Studiedeltagarna har ett gemensamt fokus på ett grupporienterat förhållningsätt i verksamheten. Deltagarna tar upp att de försöker utforma gruppaktiviteter på ett sätt så att alla

elever kan vara med på olika villkor och utefter deras egna förutsättningar. Den ena diskussionsgruppen säger att dom mycket sällan har gruppaktiviteter där alla måste delta, men att det är roligt om alla är med för att det stärker gruppkänslan. Att se till gruppen, istället för individen, verkar vara ett ömsesidigt perspektiv i diskussionen kring förhållningssätt. Detta synliggörs genom att det sällan pratas om enskilda elever utan om gruppen i sin helhet. Bland annat återkommer uttalanden som belyser att förhållningssättet ser olika ut beroende på vilken grupp man har och att det är olika grupper olika år samt att det finns lättare och svårare grupper att komma in i. En deltagare förklarar det såhär

Jag tror det är olika grupper, och en del grupper är ju ganska livliga och andra är tysta, alltså det är så olika.

Att tillskriva gruppen specifika egenskaper återkommer i båda diskussionsgrupperna. Liksom vikten av att få känna att man är en del av gruppen. Flera deltagare beskriver att man alltid försöker fråga den som är för sig själv om hen vill vara med och att man aktivt jobbar för att få ensamma elever delaktiga i gruppen. En deltagare säger att man ibland känner sig väldigt tjugig för att man till varje pris vill aktivera en elev som är för sig själv utan sysselsättning, detta förhållningssätt kan vi se genomgående i materialet. Dock visar deltagarna på medvetenhet kring att elevernas integritet är viktig och att elevens vilja om att vara ensam behöver respekteras. Flera deltagare påtalar vikten av att man måste få välja om man vill vara för sig själv och att fritidsverksamheten kan och bör ge utrymme till att kunna få vara det.

Hur lärarna beskriver att dom förhåller sig olika till extraverta och introverta elever grundar sig i det gemensamma förhållningssätt där man pratar om att möta eleven för den personen hen är. På samma sätt som man förhåller sig olika till olika vuxna så förhåller man sig olika till barnen, menar en deltagare. Det blir tydligt att deltagarna i stor utsträckning delar uppfattningen om att man behöver balansera upp de båda personligheterna genom hur man förhåller sig till och bemöter dem. Tydliga exempel på detta ges i båda grupperna då deltagarna pratar om att de behöver bemöta de extraverta på ett sätt som dämpar eller lugnar medan de upplever att de behöver pusha och locka fram något hos de introverta. En deltagare beskriver vikten av ett korrekt bemötande så här:

Det gör man ju för några ska man höja och några ska man dämpa och då kan man ju inte göra på samma sätt, det går ju inte. Och det kan man ju upptäcka om man försöker å göra det att man får motsatt effekt eller man får helt fel effekt om man bemöter ett utåtagerande barn fel men det kan ju också bli väldigt fel om man bemöter ett barn som är mer introvert fel.

En annan deltagare beskriver hur bemötandet kan ha en kompenserande funktion så här:

Man är extra noga med de här barnen man vet är lite blyga och tillbakadragna att man liksom verkligen hälsar när dom kommer in och man hälsar dom välkommen så dom verkligen känner att dom är välkomna och att man tycker att det är roligt att dom är här. Det anstränger man ju sig ganska mycket. Det är stor skillnad när jag tänker efter hur man bemöter vissa barn, vi har ju några som alltid tar plats och som kommer in och börjar gapa å skrika, dom är man ju rätt så avmätt emot.

En tredje deltagare beskriver också hur hen upplever att man behöver anpassa sitt bemötande utifrån eleverna, och talar om hur lärarens förhållningssätt anpassas så här:

Då kanske jag vet att mot dom busiga så måste jag vara surtant, och mot dom här som är lite tysta och blyga kanske man måste locka fram liksom.

Förväntningar

Föräldrars förväntningar

I en av fokusgrupperna diskuterar deltagarna att de upplever en oro hos föräldrarna som grundar sig på föreställningen om att deras barn är för sig själva på fritidshem. Denna bild delar deltagarna i diskussionen och en av dem säger att det ofta förväntas av de som arbetar på fritidshemmet att de skall kunna rapportera till föräldrarna angående vilka elever deras barn lekt med under dagen. Deltagarna refererar till en oro hos föräldrarna som, de menar, baseras på rädslan av att deras barn skulle vara utanför på fritids. En annan lärare säger att hen upplever att föräldrar kan uttrycka en oro för att just deras barn inte skulle bli sett, av lärarna på fritidshemmet, då det är många elever att förhålla sig till. Samtliga deltagare instämmer i att det ibland är svårt att förhålla sig till föräldrarnas förväntningar, för att man måste kunna rapportera till föräldrarna om deras barn varit delaktig och lekt med andra elever eller inte för att lugna föräldern. Deltagarna menar att de inte alltid upplever att eleven efterfrågat eller uppvisar ett behov av en större social interaktion med andra elever. En deltagare beskriver det såhär.

Nej precis! Så att man kan lugna föräldrarna. För då blir ju föräldrarna lugna och bemöter sitt barn på ett helt annat sätt hemma också kanske. För barn känner ju av den här oron liksom.

Här instämmer de andra deltagarna och kommer fram till att eftersom barn förväntas vilja leka i grupp, och att normen är att vara social och ha många vänner, så skapas rädslan för utanförskap hos föräldrarna. Föräldrarnas oro kring detta överensstämmer dock inte alltid med vad eleven själv känner och tycker.

Samhällets förväntningar

Samhällets förväntningar är något som diskuteras i båda grupperna. Detta går hand i hand med normer och konstruktioner men blir tydligt även här i deltagarnas beskrivningar av hur det påverkar lärare i fritidshems förhållningssätt samt elevernas vardag.

En lärare beskriver hur hen upplever pressen som finns på eleverna, att ha en aktiv livsstil, som stressande och menar att det går att koppla till sociala medier. Att man på sociala medier ska visa upp att man är aktiv och socialt utåt men också att man har många vänner anses av deltagarna vara en förväntning på elever i dagens samhälle. En deltagare menar att

Så är det ju mycket i samhället överhuvudtaget om man tänker, för man förväntas ha så många kvällsaktiviteter, tillsammans i grupp.

Det faktum att samhället ställer krav på medborgare, både vuxna och barn, att vara aktiva och delta i gruppaktiviteter håller samtliga deltagare med om. Att detta speglar av sig även på skolan och fritidshemsverksamheten nämns flera gånger i diskussionerna. Bland annat säger en deltagare i andra fokusgruppen att de haft som prioriterat mål för hela läsåret på sitt fritidshem att man skall umgås mer med varandra och öva på att samarbeta. I första fokusgruppen kommer samarbete också på tal i relation till hur detta tillämpas i obligatoriska skolan och på

fritidshemmet. I denna grupp kommer deltagarna gemensamt fram till att det ofta är något man bara säger, att man ska samarbeta, utan att egentligen ha en god grund till varför man ska samarbeta just då. En deltagare säger att man som fritidslärare har en viktig roll i att vara en motvikt till samhällets förväntningar och att visa på att det finns många olika sätt att vara eller hantera saker på. Denna deltagare påpekar vid upprepade tillfällen att man som elev måste få kunna delta i aktiviteter på sitt sätt och att det finns olika sätt att delta på. Hen säger att eleven inte ska behöva vara den som visar något framför alla andra och att alla kanske inte har samma förmåga eller vilja att delta i diskussioner på samma sätt och att det måste få vara okej.

Lärares förväntningar

Här presenteras förväntningar som går att se i deltagarnas utsagor även om de inte direkt refereras till som förväntningar. Det går att utläsa ur de dialoger som förts kring elever och deras beteenden att dessa förväntningar existerar, att man som elev måste kunna samarbeta eller i alla fall fungera i sociala sammanhang. De färdigheter som lyfts fram då är att kunna samsas om material, kunna fungera i vilken grupp som helst, i alla fall en stund, och att kunna svara ordentligt när en lärare pratar med dig. Det sistnämnda beskriver en lärare genom att säga att vissa elever inte ger så mycket tillbaka och beskriver hur det kan kännas som envägskommunikation när en elev knappt svarar på tilltal. Detta instämmer ett par av de andra deltagarna i och en lärare uttrycker upprepade gånger att det är kämpigt att hitta balansen med de eleverna som fungerar så. Hen hänvisar till att det kan vara svårt att veta om man ska fortsätta pusha de eleverna eller om man ska vara mer avvaktande.

Just att det kan vara svårt att veta hur man skall hantera de elever som beskrivs med introverta drag tas upp i båda diskussionsgrupperna. Beteenden som beskrivs som svåra att hantera är elever som sluter sig och är inåtvända, inte svarar på tilltal eller har svårt för att komma in i gruppen. En deltagare uttrycker sig såhär om detta

Jag tycker det är svårt att hitta balansen i det, man vill inte pusha på för mycket och man vill liksom inte kliva tillbaka för mycket. Ibland kan jag tycka att det är lite kämpigt faktiskt, just med dom som är extremt sådär svåra att komma in på livet. Som inte ger så mycket tillbaka.

Genomgående i diskussionerna beskrivs de extraverta personligheterna som att de är lättare att förhålla sig till i verksamheten än de personlighetsdrag som faller under det introverta spektrat, frångått då man likställer extraversion med utåtagerande beteende.

Normer

Normer nämns som en röd tråd genom diskussionerna. Samtliga deltagare är överens om att samhället präglas av en extravert norm i den mening att man förväntas vara utåtriktad, social och besitta förmågan att ta för sig för att lyckas. Även skolan beskrivs som en plats där en extravert norm råder. Att det finns ett samband mellan samhällets extraverta norm och hur skolan ser ut menar flertalet deltagare är ett faktum. En deltagare säger såhär

Jag tror också att det är någon slags norm att det efterfrågas som en del i en social kompetens. Att det är det man ska kunna nu, du ska va bra på det. Och skolan jobbar ju mycket så, våran läroplan är ju mycket så. Det ingår ju jättemycket att du ska kunna förklara och stå för dina åsikter, kunna uttrycka sig verbalt, du ska kunna våga diskutera. Det är jätteviktigt att du kan uttrycka, alltså du ska kunna debattera för det. Så ja, inte bara samhället.

Att ha en social kompetens och kunna ta för sig framförs som egenskaper man behöver för att kunna lyckas, man kan också se i citatet ovan hur vissa färdigheter nämns som viktiga i skolan idag. En norm som tas upp är att arbetsro är förknippat med den obligatoriska skolan och klassrummet. Detta menar en deltagare är beklagligt då arbetsro bör prioriteras lika högt i fritidshemsverksamheten. Här lyfts också att arbetsro kan se ut på olika sätt, att arbetsro inte är det samma för alla elever. Att normen är att man behöver arbetsro enbart i den obligatoriska skolan menar läraren är felaktigt. Man kan som elev behöva "social arbetsro", alltså få möjlighet till att exempelvis kunna få vara i enskildhet eller ha det tyst och lugnt omkring sig även på fritids.

Samanfattning av resultat

Resultatet av denna studie visar att samtliga lärare som deltagit instämmer i att en extravert norm råder i samhället samt att detta speglar av sig på fritidsverksamheten. Att den extraverta normen tar stor plats i skolan framkommer ha en koppling till omvärldens förväntningar på eleven, kopplat till det aktuella entreprenöriella lärandet. Deltagarna beskriver att dessa förväntningar finns både utanför skolan, från föräldrar, men också i skolan. Vi kan, i resultatet, även utläsa en enighet kring relationers betydelse både mellan individer men även som grund för lärarnas förhållningssätt.

Diskussion

I detta kapitel diskuteras resultatet med koppling till tidigare forskning och de teoretiska utgångspunkterna för studien. Därefter diskuteras vald metod och kapitlet avslutas med slutsatser samt tips på vidare forskning inom området.

Diskussion kopplat till bakgrund

Enligt Elmroth (2012) skapar normer som är förankrade i samhället en konstruktion för hur en elev skall vara utefter samhällets föreställningar. Elever anpassar sig efter dessa förväntningar och normer när de befinner sig på fritidshemmet. Att normer påverkar eleverna och verksamheten och att deltagarna i studien är medvetna om detta framkommer i resultatet. Samtliga deltagare i studien tycker att samhället präglas av en extravert norm och att det även går att se i skolans verksamhet, då de menar att även skolan präglas av en extravert norm. I resultatet kan vi se att deltagarna beskriver att de ser hur normen att vilja leka och vara i grupp påverkar deras egna förhållningssätt då de säger att de försöker uppmuntra och pusha på någon som leker själv. Här kan vi se hur förväntningar från läraren på eleven grundar sig i normen att vara social och strävan efter att ingå i gruppen. Normer fyller den funktionen för människor att det skapar ramar att leva efter vilket gör att ingen individ är fri från normer utan alla förhåller sig till dem i olika utsträckning. Vissa normer kan vara negativa, exempelvis den extraverta normen för introverta individer. Detta skapar ett behov av att synliggöra de rådande normerna. I diskussionerna kunde vi se hur deltagarna, när de pratade om normer, vid flera tillfällen reflekterade kring att den extraverta normen inte är bra för alla elever. När denna norm lyftes till diskussion synliggjordes den och flera deltagare menade på att det finns ett behov av att ifrågasätta den extraverta normen för att kunna ge plats åt introverta individers förmågor så att dessa kan tas tillvara på ett bättre sätt.

Frejes och Dahlstedt (2018) skriver att skolan alltmer har entreprenöriella inslag och att detta växer sig större inom hela EU. De menar att detta skall bidra till att samhällsmedborgare skall fungera på arbetsmarknaden med sin fulla potential samt bidra till enskilda länders ekonomiska tillväxt. Leffler (2006) menar att de entreprenöriella egenskaper som bör beaktas i utbildningssammanhang är kreativitet, beslutsfattande, ansvar och utvecklande av ideer. Detta kommer också fram i studiens resultat då deltagarna beskriver att det entreprenöriella förhållningssättet finns närvarande i deras verksamhet. Samma egenskaper som beskrivs av Leffler (2006) lyfts fram i resultatet som något elever behöver behärska för att vara framgångsrika i skolan. Andra förmågor som går att utläsa i resultatet finns även med i Eysencks (1985) modell exempelvis utåtriktad, lättsam och intresserad. Vi kan alltså i vårt material se hur de entreprenöriella inslagen har influerat även de skolor som ingår i denna studie. Vi tror att den extraverta normer förstärks i skolan då de entreprenöriella egenskaperna överensstämmer med de extraverta egenskaperna. Att skolan i förlängningen skall bidra till den ekonomiska tillväxten, genom de entreprenöriella inslagen, skapar en grund där extraverta drag premieras. Resultatet visar också att de egenskaper som kopplas till det entreprenöriella är egenskaper som deltagarna i studien beskriver som mogna och att de elever som besitter just dessa ges större ansvar i sociala sammanhang. Detta skulle kunna betyda att man ibland fokuserar på dessa egenskaper och missar dess motsatser som exempelvis eftertänksamhet och

noggrannhet. Det finns, anser vi, en problematik i att tillskriva de entreprenöriella egenskaper som redovisas både i bakgrunden och beskrivs av deltagarna i resultatet, detta för att andra introverta personlighetsdrag bör vara lika konkurrenskraftiga i marknadssammanhang. Att vara noggrann även om det tar längre tid kan ge säkrare resultat och med det menar vi att det finns en risk med att dessa egenskaper förminsas. Det finns en aspekt där vi diskuterat hur den extraverta normen inte bara påverkar introverta individers mående utan även att samhället kan gå miste om deras kompetens och egenskaper som extraverta individer ofta saknar. Att vara entreprenöriell, alltså företagsam, går att vara även om man är inåtvänd och av en introvert natur. Vi ser i studiens resultat, relaterat till dess bakgrund när man tittar på beskrivningar av vad entreprenöriella förmågor innebär, en risk att introverta egenskaper ställs utanför det entreprenöriella i skolan och att det i förlängningen skulle kunna göra att många elever inte kan uppnå sin fulla potential därför att deras egenskaper felaktigt inte tas tillvara och uppskattas. Att just de extraverta egenskaperna lyfts fram som entreprenöriella kan man även utläsa i skolans styrdokument. Där det står att egenskaper som kreativitet, nyfikenhet, problemlösning och viljan att prova egna idéer främjar ett entreprenöriellt förhållningssätt hos elever. Att stimulera dessa egenskaper hos eleverna ingår i skolans uppdrag (Skolverket, 2017).

Cottrell, Li och Neuberg (2007) har i sin studie kring relationer kommit fram till att extraverta personlighetsdrag värderas högre än introverta i alla typer av relationer. Detta stämmer väl överens med studiens resultat. Flera deltagare uttrycker att de anser att extraverta egenskaper är mer eftersträvansvärda och säger att det är lättare att skapa en relation med de elever som har extraverta egenskaper. De menar att detta beror på att eleverna själva tar kontakt och söker efter social interaktion och vill skapa en relation till läraren. Vi uppfattar detta som att de extraverta eleverna har bättre förutsättningar för att skapa relationer till lärarna och ifrågasätter om det ska krävas ett initiativtagande från eleverna, för att en relation ska etableras, eller om det ansvaret borde ligga på lärarna. Utgår vi här ifrån ett relationellt perspektiv är det enligt von Wright (2002) lärarnas ansvar att utforma verksamheten på så sätt att alla elevers perspektiv tas i beaktning. Med tanke på vad Cottrell, Li och Neuberg (2007) kommer fram till i deras studie så har de extraverta eleverna bättre förutsättningar för att skapa relationer till lärarna. Wedin (2007) drar slutsatsen att det ligger i lärarens uppdrag att skapa relationer med eleverna men förklarar samtidigt att en relation inte kan vara enkelriktad. Därför ser vi en utmaning i rollen som professionell lärare att ta ansvar för att alla elever får lika förutsättningar till relationsskapande i skolan. I resultatet framkommer också att de flesta deltagarna menar att det krävs en relation till eleverna för att fritidsverksamheten skall fungera, både för personal och elever. Detta överensstämmer även med vad som framgår i studiens bakgrund kring vad Aspelin och Persson (2011) skriver fram om relationer. Kopplar man det till vad vi tidigare lyft angående de extravertas fördel i relationsskapande menar vi att de extraverta lättare kan finna sin plats, och trivas på, fritidshemmet.

Eysenck (1994) förklarar hur introverta och extraverta individer har olika behov av rekreation och stimulans. En introvert individ samlar energi från inre stimuli, egna tankar, som inte innebär social interaktion medan en extravert individ föredrar mer yttre stimulans och får energi i sociala sammanhang. I studiens resultat kan man se att samtliga deltagare beskriver fritidshemmet som en social miljö och att man ofta strävar efter sammanhållning och deltagande

i gruppaktiviteter. Detta överensstämmer med vad Hjalmarsson (2009) kommer fram till i sin studie om hur fritidslärare skattar sitt yrkeskunnande.

Det lyfts dock att det finns möjlighet att gå undan och vara för sig själv ibland men att det beror mycket på vilka lokaler och vilken elevgrupp man har. Båda grupperna är överens om att det borde vara så att eleverna kan ges utrymme att vara för sig själva. Ändå kan vi tydligt se i resultatet att deltagarna uttrycker en oro kring att de introverta eleverna inte alltid mår bra i den miljö som råder på fritidshemmet. Det tydliggörs i resultatet att lärarna nått insikt om just detta vilket bidrar till att vi ställer oss frågan om varför inte alla elevers olika behov av rekreation verkar tillgodoses i samma utsträckning. Vi förstår att det finns flera faktorer som påverkar möjligheterna att tillgodose behovet av att exempelvis kunna gå ifrån gruppen. Det kan bero på vilka lokaler man har till förfogande, personaltäthet samt vilka individer elevgruppen består av. Detta är också något som framkommer i resultatet, att lärarna menar att det ibland kan finnas en problematik i att de extraverta eleverna tar plats på ett sätt de introverta kan uppleva som jobbigt eller till och med obehagligt. Detta enligt oss visar på att det finns ett behov av att utforma fritidsverksamheten så att alla personligheter kan fungera på ett sätt som inte innebär att eleven behöver agera i motsats till sin natur. I en för oss ideal fritidshemsverksamhet är verksamheten och dess miljöer anpassade efter eleven och inte tvärt om.

Jung (1921/1971) skriver om att en situation där en individ som befinner sig i ett sammanhang där normens förväntningar inte överensstämmer med individens egentliga personlighet skapar stress och ohälsa då individen kommer försöka anpassa sig till normen och sålunda förändra sin personlighet. På samma sätt framgår det i studiens resultat att lärarna försöker få eleverna att passa in i den rådande normen. Det blir tydligt i resultatet att lärarna bemöter, och förhåller sig, olika beroende på vilken elev det handlar om. De förklarar bland annat att de introverta eleverna behöver välkomnas på ett sätt som kan "sporra" och "peppa" medan lärarna gentemot de extraverta eleverna istället behöver vara mer reserverade för att istället kunna "dämpa" eleverna. Anledningen till detta tror vi kan vara precis det Jung (1921/1971) skriver om, att en individ omedvetet hela tiden försöker uppnå en jämvikt, och att det är just det lärarna instinktivt försöker göra. Att pressas till att gå emot sin biogena personlighet kan dock få allvarliga konsekvenser. Vi bör fundera på vilka värderingar som förmedlas till eleverna när de behöver utstå denna typ av press. Att det finns en risk att de växer upp med en föreställning om att de behöver rätta sig efter normer och att den inre känslan av att inte kunna leva efter sina egentliga behov inte behöver tas på allvar utan skall tryckas undan.

Vi anser att det är extra viktigt att alla som arbetar med barn har ett förhållningssätt som grundas på kompetens, med detta menar vi att de har en medvetenhet och kunskap kring hur barn kan påverkas av normer och värderingar de möter i skolan. Precis som Dahl (2014) skriver så menar fritidspedagoger att det är just denna kompetens de besitter. Vi anser också att det i skolan är viktigt att varken det extraverta eller introverta uttrycket är dominerande, därför att skolan skall vara till för alla elever.

Barnen är framtiden och det är de som arbetar med barn som bär ansvaret för att ge dem den grund de kommer kunna stå på. Därför är det viktigt att all personal i skolan uppmärksammar normerna som finns där.

Metoddiskussion

Studiens syfte var att studera lärares förhållningssätt i fritidsverksamheten därför valdes en kvalitativ metod med fokusgruppsintervjuer som datainsamlingsverktyg. Att använda fokusgruppsdiskussion som datainsamlingsmetod skriver vi fram i metodavsnittet som en fördel då målet är att skapa en diskussion deltagarna emellan (Bryman, 2011). Att ha fått ta del av deltagarnas reflektioner i grupp gav oss en bild av det kollegiala samarbetet, något vi hade kunnat gå miste om ifall studiens datainsamlingsmetod istället varit enskilda intervjuer. Eftersom studiens område var nytt för de flesta deltagarna var det fördelaktigt för oss att ha ett diskussionsforum, då vi ville vara öppna för deltagarnas kunskaper och förståelse kring ämnet.

Nu i efterhand inser vi att vi kunnat få mer givande diskussioner i fokusgrupperna om vi haft något fler deltagare. En av grupperna bestod av endast tre deltagare vilket vi tror kan ha varit för få då diskussionen ofta stannade av. Detta kan också, i just denna gruppen, berott på sammansättningen av deltagare och att de inte fick något flyt i diskussionen. En anledning till detta tror vi kan bero på exempelvis hur väl de känner varandra eller vilken gruppdynamik de har. Hade gruppen haft ett stort engagemang i diskussionen hade det faktiska antalet deltagare inte behövt ha betydelse (Dahlin-Ivanoff, 2015). Med något fler deltagare tror vi att diskussionen lett till fler infallsvinklar vilket hade breddat vårt material. Samtidigt kan det med färre deltagare i en grupp leda till att de som deltar får mer talutrymme.

Redan i den första fokusgruppsdiskussionen framkom att deltagarna inte delade den definition vi haft som utgångspunkt av begreppen introvert och extravert. Då samma intervjufrågor ska användas i samtliga fokusgruppsintervjuer i studien, för att på ett relevant sätt kunna dra slutsatser och analysera materialet, kunde vi inte korrigera frågeställningarna under studiens gång. Detta ledde till att studiens resultat utgått från deltagarnas definition av begreppen även om deras definition inte stämmer helt överens med Jung och Eysencks definition, den vi haft som utgångspunkt. Vi tror att studiens resultat tagit en annan vändning om vi, innan påbörjade fokusgruppsdiskussioner, hade förklarat begreppen introvert och extravert. Detta för att alla då hade haft samma utgångsläge i sina reflektioner. Trots denna vändning fick vi fram ett intressant resultat som gav en berikande aspekt av hur deltagarna ser på begreppen extravert och introvert.

Eftersom studien är en kvalitativ ansats grundar sig alltså resultatet på våra tolkningar av materialet och det vi slutligen kommit fram till baseras delvis på vår förståelse i motsats till en kvantitativ ansats där mätinstrument kan användas för att samla in och analysera data (Svensson, 2015).

Slutsatser

Vi kan utifrån denna studie konstatera att de skolor vi har besökt och undersökt präglas av en extravert norm på ett sätt som inte alltid går att se i resten av samhället. Vi drar denna slutsats på grund av huruvida lärarnas förhållningssätt och därmed verksamheten visat sig präglas av relationer och ett grupporienterat synsätt. Att skolan just nu utvecklas i den entreprenöriella riktningen bidrar till att förstärka den extraverta normen. Att det inte ser ut såhär på alla platser i samhället tror vi beror på att det där ges större möjlighet att välja vilka sammanhang man vill ingå i. I skolan ska många individer, i väldigt stora grupper, samsas under redan förutbestämda förhållanden.

Ytterligare en slutsats vi kommit fram till i denna studie är att det förhållningssätt de lärare som medverkat i studien har i mångt och mycket grundar sig på skolans styrdokument. Vi finner det därför inte konstigt att lärarnas förhållningssätt kan ses som extravert då styrdokumentet till viss del är utformade efter en extravert norm.

Vidare forskning

Vi skulle tycka det var intressant om vidare forskning gjordes med syfte att titta på hur och på vilka grunder styrdokument för skolan utformas. Detta för att kunna synliggöra vad som är av betydelse för utformandet av styrdokumentet och vad som tas mest i beaktning.

Referenser

- Ahlberg, A. (red.) (2009). *Specialpedagogisk forskning: en mångfasetterad utmaning*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur
- Ahrne, G. & Svensson, P. (2015). *Handbok i kvalitativa metoder*. (2., [utök. och aktualiserade] uppl.) Stockholm: Liber.
- Aspelin, J. & Persson, S. (2011). *Om relationell pedagogik*. Malmö: Gleerups Utbildning AB.
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (2., [rev.] uppl.) Malmö: Liber.
- Cottrell, C. A., Neuberg, S. L., & Li, N. P. (2007). What do people desire in others? A sociofunctional perspective on the importance of different valued characteristics. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 92(2), 208-231. doi:10.1037/0022-3514.92.2.208
Tillgänglig: <http://www.mysmu.edu/faculty/normanli/CottrellNeubergLi2007.pdf>
- Dahl, M. (2014). *Fritidspedagogers handlingsrepertoar: pedagogiskt arbete med barns olika relationer*. Kalmar: Linnéuniversitetet, 2014 Växjö.
- Dahlin-Ivanoff, S. (2015). Fokusgruppsdiskussioner. I Ahrne, G. & Svensson, P. *Handbok i kvalitativa metoder*. (2. uppl.), (s.81-92). Stockholm: Liber.
- Dahlstedt, M. & Fejes, A. (red.) (2018). *Skolan, marknaden och framtiden*. (Upplaga 1). Lund: Studentlitteratur.
- Elmeroth, E. (red.) (2012). *Normkritiska perspektiv: i skolans likabehandlingsarbete*. (1. Uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Eysenck, H. J. & Eysenck, M. W. (1985). *Personality and individual differences*. New York: Plenum Press.
- Eysenck, M. W. (1994). *Individual differences: normal and abnormal*. Hove: Erlbaum
- Erikson, T. (2014). *Omgiven av idioter: hur man förstår dem som inte går att förstå*. Helsingborg: Hoi.
- Hjalmarsson, M. (2009). Fritidspedagogers skattningar av sitt yrkeskunnande – Resultat från en nationell enkätundersökning. *KAPET. Karlstads universitets Pedagogiska Tidskrift*, 6 (1), 39-56.
- Jonkman, L. (2013). *Introvert: den tysta revolutionen*. Stockholm: Forum.

Jung, C.G. (1921/1971). Psychological types. Ingår i: *Collected works* (vol. 6). Princeton, NJ: Princeton University Press.

Lelinge, B. & Widén, P. (red.) (2014). *Entreprenöriellt lärande i skolan*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Leffler, E. (2006). *Företagsamma elever: diskurser kring entreprenörskap och företagsamhet i skolan*. Diss. Umeå : Umeå universitet, 2006

Tillgänglig på: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:umu:diva-772>.

Lundh, L., & Smedler, A. (2012). Personlighetspsykologi: Att förstå individen. I P. Hwang, I. Lundberg & A. Smedler (Red.), *Grunderna i vår tids psykologi*. (s. 221-272). Stockholm: N&K

Martinsson, L. & Reimers, E. (red.) (2014). *Skola i normer*. (2. uppl.) Malmö: Gleerup.

Mead, G.H. (1976). *Medvetandet, jaget och samhället: från socialbehavioristisk ståndpunkt*. Lund: Argos.

Nilsson, B. (2015). *Socialpsykologi: teorier och tillämpning*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.

Pascal, E. (1993). *Jung i våra liv: praktisk tillämpning av C G Jungs teorier*. Stockholm: Svenska dagbladet.

Skolverket (2002). *Att arbeta med särskilt stöd: några perspektiv*. Stockholm: Statens skolverk.

Skolverket (2017). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011: Revideras 2017*. Stockholm: Skolverket.

Svenska Akademiens Ordbok (1947). Norm i saob.se. Hämtad 22 maj, 2018 från <https://www.saob.se/artikel/?seek=norm&pz=1>

Svensson, P. (2015). Teorins roll i kvantitativ forskning. I Ahrne, G. & Svensson, P. *Handbok i kvalitativa metoder*. (2. uppl.), (s.208-219). Stockholm: Liber.

Tsikurishvili, L. (2017, 26 Oktober). *Avicii: True stories* [Video]. Hämtad från <https://www.svtplay.se/video/17478602/avicii-true-stories?info=visa>

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet. Hämtad 2 maj 2018 från http://www.gu.se/digitalAssets/1268/1268494_forskningsetiska_principer_2002.pdf

von Wright, M. (2002). Det relationella perspektivets utmaning: En personlig betraktelse. I Skolverket (2002). *Att arbeta med särskilt stöd: några perspektiv*. (s. 9-21) Stockholm: Statens skolverk.

Wedin, A-S. (2007). *Lärares arbete och kunskapsbildning. Utmaningar och inviter i den vardagliga praktiken*. (Linköping Studies in Pedagogic Practices, 2). Linköpings universitet.

Åslund, T. (2016). *Extroverta och introverta personlighetsdrag och hur de värderas* (Kandidatuppsats). Luleå: Institutionen för ekonomi, teknik och samhälle, Luleå tekniska universitet. Tillgänglig: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1044314/FULLTEXT01.pdf>

Bilagor

Bilaga 1: Missivbrev

Information till deltagare i studie om lärare i fritidshems förhållningssätt till introverta elever.

Studien är ett examensarbete om förhållningssätt, normer och introverta/extroverta personlighetstyper i fritidsverksamheten. Det finns också ett intresse av att se hur studiedeltagarna samtalar kring begrepp och förhållningssätt med varandra inom fokusgruppen.

Deltagare i studien medverkar vid ett tillfälle i en fokusgruppsintervju som tar 30-60 min.

Vi vill träffa er för att få en autentisk bild av er verksamhet och få ta del av era tankar och kunskaper baserat på utbildning och den erfarenhet ni besitter. Utöver gruppintervjun går det bra att komplettera skriftligt med reflektioner som du kanske känner att du inte fick sagt under diskussionen.

Deltagandet i denna studie är frivilligt och bygger på att varje deltagare samt biträdande rektor på skolan samtyckt till deltagande. Varje deltagare kan närsomhelst välja att avsluta sitt deltagande.

Materialet kommer varken innehålla skolans eller någon deltagares namn. Annat material som utskriften av intervjuer eller textkompletteringar kommer att förvaras i anonymiserad form.

De som deltar i studien kommer ha vetskap om vilka andra som deltagit och vad som sagts, detta faktum gör att fullständig anonymitet inte går att garantera. Slutresultatet kommer vara formulerat på så sätt att enskilda utsagor inte går att härleda till enskilda deltagare.

Louise Karlsson kalo1591@student.ju.se Sofia Törnebladh toso1590@student.ju.se Studenter vid Jönköping University.

Grundlärarprogrammet inriktning mot arbete i fritidshem.

Handledare: Ann Ludvigsson

Bilaga 2: Mall för fokusgruppsdiskussioner

- Hälsa välkomna och presentera oss.
- Beskriv syftet med studien.

Syftet med studien är att undersöka hur lärare i fritidshem förhåller sig till elever som befinner sig utanför den rådande normen, på fritidshemmet, och kan uppfattas som introverta

- Ge information om fokusgruppsdiskussionen med utgångspunkt i missivbrevet.
- Material för diskussion:

1. Hur förhåller ni er till en elev som alltid leker/är ensam?
2. Under en lärarledd gruppaktivitet, hur ser ni till alla elevers olika personligheter vad gäller planering och genomförande?
3. Om ni ser till eleverna, hur förhåller ni er till egenskaper som utåtriktad, social, intresserad, lättsam, samarbetsvillig?
4. Om ni ser till eleverna, hur förhåller ni er till egenskaper som inåtvänd, reserverad, eftertänksam, stillsam?
5. Hur skulle ni definiera ordet introvert.
6. Varför tror ni att man talar om samhället som en extrovert norm?